

1.1 หลักการและเหตุผล

ประเทศไทยอยู่ภายใต้สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งประกอบด้วย รัฐสมาชิก 10 ประเทศคือ ราชอาณาจักรไทย ประเทศมาเลเซีย สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐ สิงคโปร์ รัฐบาลบรูไนดารุสซาลาม สหภาพพม่า สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีลักษณะ เป็นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพื้นที่รวมทั้งหมด ลี้ล้นสี่แสนหกหมื่นสี่พันสามร้อยยี่สิบสองตารางกิโลเมตร มีประชากรราว 600 ล้านคน อาเซียนมีจุดเริ่มต้นจากสมาคมอาสาสมัคร ก่อตั้งในปี พ.ศ. 2504 โดยมีประเทศไทย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ แต่ได้ถูกยกเลิกไป ในปี พ.ศ.2510 ได้มีการลงนามใน ปฏิญญากรุงเทพ อาเซียนได้เริ่ม ถือกำเนิดขึ้นมา โดยมีสมาชิกเริ่มต้น 5 ประเทศ คือ ประเทศไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และ อินโดนีเซีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความร่วมมือในการเพิ่มอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนา สังคม วัฒนธรรม ในกลุ่มประเทศสมาชิก และการธำรงรักษาสันติภาพและความมั่นคงในภูมิภาค และ เปิดโอกาสให้คลายข้อพิพาทระหว่างประเทศสมาชิกอย่างสันติ หลังจาก พ.ศ. 2527 เป็นต้นมา อาเซียน มีรัฐสมาชิกเพิ่มขึ้นจนมี 10 ประเทศ ในปัจจุบันมีกฎบัตรอาเซียน ซึ่งได้มีการลงนาม เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ.2551 ทำให้อาเซียนมีสถานะคล้ายกับสหภาพยุโรปมากขึ้น เริ่มเกิดเขตการค้าเสรีอาเซียน และ ในขณะนี้กำลังจะก้าวสู่ความเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ในปี พ.ศ. 2558

ความเป็นประชาคมอาเซียนแสดงให้เห็นถึงการบวกรวมการสร้างพื้นที่การเมืองสาธารณะของ ตนเอง ไม่ตกอยู่ภายใต้พื้นที่การเมืองของรัฐ(Political Society) อันประกอบด้วยสถาบันของรัฐต่างๆ เช่น รัฐสภา รัฐบาล พรรคการเมือง กฎหมาย ศาล หรือพื้นที่ทางเศรษฐกิจ (Economic Society) ดังนั้น ประชาคมจึงต้องเป็นอิสระจากรัฐและทุน หากถือว่ากลุ่มสมาคมอาเซียนแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นรัฐเดียวกัน จึงมีความหลากหลาย ซับซ้อน ทั้งขัดแย้งและร่วมมือขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาคม นั้นๆ นอกจากนี้ยังมีการครอบงำทางความคิดและกำหนดวัฒนธรรมหลักในสังคมนั้นๆของประชาคม การรวมเป็นประชาคมอาเซียน เป็นลักษณะของประชาธิปไตยทางตรง คนในสังคมมีความสัมพันธ์ต่อกันได้อย่างสนิทสนม ไปในทางแนวราบ เน้นความร่วมมือของบุคคลในระดับเดียวกัน มีอุดมการณ์ ร่วมกันและสมาชิกมีสำนึกในการเป็นพลเมืองของอาเซียน โดยสร้างการตระหนักถึงการมี ผลประโยชน์ร่วมกันและพึ่งพาอาศัยกันระหว่างประชาชน และรัฐสมาชิกอาเซียนมีความผูกพันกันทาง ภูมิศาสตร์ ตลอดจนมีวัตถุประสงค์เดียวกันและชะตากรรมกัน ได้รับแรงบันดาลใจและรวมกันภายใต้ วิสัยทัศน์เดียวกัน อัตลักษณ์เดียวกันและประชาคมที่มีความเอื้ออาทรเดียวกัน รวมกันด้วยความ

ปรารถนาเดียวกันและเจตจำนงร่วมกันที่จะดำรงอยู่ในภูมิภาคแห่งสันติภาพ ความมั่นคงและเสถียรภาพที่ถาวร มีการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน มีความมั่นคงและความก้าวหน้าทางสังคมร่วมกัน ส่งเสริมผลประโยชน์อุดมการณ์และความมุ่งมั่นปรารถนาในการเคารพความสำคัญพื้นฐานของมิตรภาพและความร่วมมือ หลักการแห่งอริปไตย ความเสมอภาค บุรณภาพแห่งดินแดน ไม่แทรกแซงกัน จันทามติและเอกภาพในความหลากหลาย ยึดมั่นในหลักการแห่งประชาธิปไตย หลักนิติธรรม และธรรมาภิบาล การเคารพและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานประชาคมอาเซียนจึงมีเจตคติเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อประโยชน์ของประชาชนรุ่นปัจจุบันและอนาคต ตั้งมั่นให้ความเป็นอยู่ที่ดี การดำรงชีวิตและสวัสดิการของประชาชนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการสร้างประชาคมอาเซียน

อาจกล่าวได้ว่า ประเทศในประชาคมอาเซียนทั้ง 10 ชาติ ซึ่งมีประชาชนรวมกันเกือบ 600 ล้านคน มีความแตกต่าง หลากหลาย และมีช่องว่างในการปรับตัวสำหรับรวมกันเป็นประชาคมค่อนข้างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับชาติในยุโรปก่อนที่จะมีการรวมตัวกันเป็นประชาคมยุโรป เช่น มีความแตกต่างในมิติการศึกษา ศาสนา ความเป็นอยู่ ค่านิยม วัฒนธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นฐานด้านการเมือง เป็นต้น ความแตกต่างหลากหลายดังกล่าวนี้ ย่อมเป็นทั้งอุปสรรค โอกาส และความท้าทายในการรวมตัวกันเป็นประชาคม ซึ่งมีข้อตกลงการดำเนินการร่วมกันในลักษณะ 3 เสาหลักเป็นสำคัญคือ 1) ด้านประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community : AEC) 2) ด้านประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political Security Community : APSC) และ 3) ด้านประชาคมสังคมวัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Social Cultural Community : ASCC) ทั้ง 3 เสาหลักนี้มีความจำเป็นต้องดำเนินการไปด้วยกันอย่างสอดคล้องและสมดุล แต่ในทางปฏิบัติที่ผ่านมาพบว่าได้เน้นในเรื่อง AEC เป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากกระแสนิยมและโลกาภิวัตน์ที่ประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจได้มีการนำร่องและให้ความสำคัญกับด้านเศรษฐกิจมากกว่าด้านอื่น เช่น การทำความตกลงเกี่ยวกับ FTA ระหว่างประเทศมหาอำนาจกับประเทศต่างๆ ในประชาคมอาเซียน เป็นต้น ทั้งนี้ ที่การทำความร่วมมือที่ง่ายและเป็นพื้นฐานควรจะเป็นด้านสังคม-วัฒนธรรมก่อน ส่วนด้านความมั่นคงของประชาคมก็เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญ เนื่องจากเป็นเรื่องละเอียดอ่อนและต้องดำเนินการอย่างมีจังหวะก้าว จึงจะเป็นไปอย่างราบรื่น ไม่ถูกขัดขวางจากประเทศมหาอำนาจมากเกินไป

สำหรับเสาหลักด้านสังคมวัฒนธรรมอาเซียนเป็นมิติที่จะช่วยให้เกิดความร่วมมือขั้นพื้นฐานอันจะนำไปสู่การสร้างความร่วมมือในสองด้านที่เหลืออีกด้วย เนื่องจากการนำบริบทด้านปรัชญาและวัฒนธรรมตะวันออกแบบเอเชียมาใช้เป็นพื้นฐานร่วมกัน และนำไปสู่กิจกรรมด้านการพัฒนาสังคมการจัดสวัสดิการแก่คนในประชาคมกลุ่มเป้าหมายต่างๆ อาทิ เด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาสต่างๆ ซึ่งเป็นเรื่องการคุ้มครองมนุษย์และความมั่นคงของมนุษย์ ในประเด็นสำคัญต่อไปนี้

1) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ด้านสังคมวัฒนธรรมร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนในประเทศประชาคมอาเซียนตระหนักในอัตลักษณ์ (Identity) ร่วมกันของภูมิภาค ท่ามกลางความเป็นมาที่

คล้ายคลึงกันและความแตกต่างหลากหลายของวัฒนธรรมย่อยของแต่ละชาติ แต่ละชนเผ่าในชาติต่างๆ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจระหว่างประชาชนของแต่ละประเทศและของแต่ละกลุ่มย่อยที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมของกันและกัน เพื่อการอยู่ร่วมกันของวัฒนธรรมย่อยในภูมิภาค

2) ใช้ความหลากหลายทางชีวภาพที่มีอยู่อย่างมากมายในฐานะประเทศที่อยู่บริเวณเส้นศูนย์สูตรของโลกให้เป็นประโยชน์ในการรักษา อนุรักษ์ และพัฒนาเป็นแหล่งอาหารและแหล่งสมุนไพรที่ใช้เป็นพื้นฐานการเสริมสร้างด้านสุขภาพะ ซึ่งในประเทศอื่น ไม่มีความอุดมสมบูรณ์เท่า

3) ร่วมมือกันส่งเสริมความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อมและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องเหมาะสม โดยมีกลไกการพัฒนาาร่วมกันอย่างสมบูรณ์ เพื่อเป็นพื้นฐานการป้องกันและจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติร่วมกัน

4) ร่วมมือกันพัฒนาสังคมของประชาชนชาวประชาคมอาเซียนให้เป็นสังคมที่มีความเอื้ออาทร มีการจัดสวัสดิการสังคมแก่กลุ่มเป้าหมายต่างๆ ตามแนวทางการพัฒนาโดยใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

5) ถู้อโอกาสพัฒนาเรื่องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน ซึ่งที่ผ่านมายังมีปัญหาบางเรื่อง เช่น ชนกลุ่มน้อย ความเหลื่อมล้ำขาดสิทธิบางประการของประชาชนชายขอบ และปัญหาชาติพันธุ์ ฯลฯ เป็นต้น ให้สามารถได้รับสิทธิต่างๆ ในฐานะประชาชนของประเทศใดประเทศหนึ่งในประชาคมอาเซียนต่อไป

ในฐานะที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีหน้าที่ บทบาท และภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนาสังคม การเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ และการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศ ไทย ตลอดจนการมีภารกิจความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในงานดังกล่าวข้างต้น เช่น การสร้างความสัมพันธ์ร่วมมือในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนไทยในต่างแดน และการดูแลเรื่องบุตรบุญธรรมกรณีคนต่างชาติขอไปเลี้ยง เป็นต้น ดังนั้นจึงควรมีความจำเป็นที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จะต้องดำเนินการเพื่อให้เกิดความพร้อมทั้งด้านบทบาทภารกิจขององค์กรและด้านการเตรียมตัวภาคประชาชนที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ที่จะถึงในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการ

1.2.1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์บทบาทหน้าที่และภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต่อการเปิดประชาคมอาเซียน

1.2.2) เพื่อศึกษาและสร้างกลไก มาตรการในการเตรียมความพร้อมการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนตามบทบาทภารกิจหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

1.2.3) เพื่อนำกลไก มาตรการที่ได้ศึกษานำไปสู่การปฏิบัติให้เห็นผลเป็นที่ประจักษ์ โดยการนำร่องในพื้นที่ที่มีความพร้อม และกลไกมาตรการสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทพื้นที่

1.3 ขอบเขตของการศึกษา

1.3.1) ทบทวนแนวคิดและวิธีการสร้างและพัฒนาระบบกลไก มาตรการ และองค์ความรู้ของสังคม เพื่อสร้างการปรับตัวของประชาชนอาเซียน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อปรับใช้เป็นแนวทางการจัดทำข้อเสนอ แนวคิด และวิธีการสร้างและพัฒนาระบบกลไก มาตรการ และองค์ความรู้ของสังคม เพื่อสร้างการปรับตัวของประชาชนอาเซียน

1.3.2) จัดวางกรอบแนวคิดการสร้างและพัฒนาระบบกลไก มาตรการ และองค์ความรู้ของสังคม เพื่อสร้างการปรับตัวของประชาชนอาเซียน ดังนี้

1) ศึกษาสถานการณ์ความก้าวหน้าในการดำเนินงานทางสังคมของประเทศไทยในการก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนในปี 2558

2) ศึกษาประเด็นสำคัญที่สามารถนำมาใช้เป็นพื้นฐานการสร้างและพัฒนากลไก มาตรการในการเตรียมความพร้อมเพื่อก้าวเข้าสู่ประชาคมอาเซียนตามบทบาทภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

1.3.3) จัดทำร่างรายงานการศึกษาฉบับต่างๆ

1.3.4) จัดเวทีพิจารณาร่างรายงานฉบับสมบูรณ์

1.3.5) แก้ไขรายงานฉบับสมบูรณ์

1.4 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

ได้ทราบบทบาทหน้าที่ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและส่งผลกระทบต่อกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ต่อการเปิดประชาคมอาเซียน และได้กลไกและมาตรการที่กำหนดสามารถนำไปใช้ได้เชิงประจักษ์ ทั้งประเทศ โดยสามารถเชื่อมโยงได้ในระหว่างกระทรวงและนานาชาติได้ และกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีความพร้อมในการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน